

En aftale falder på plads

Af Jørgen Thomsen, Odense Stadsarkiv

Brandtomten ved Klingenberg i Odense, hvor Skt. Knuds Kloster senere blev genopført. Billedet er fra 1915 og taget af fotografen Harald Lønborg, der døde 1942. Billedet er altså et eksempel på den slags, som vi også uden en aftale med fotografene under alle omstændigheder havde måttet offentliggøre, da der er gået mere end 70 år efter ophavsmandens død. Historiens Hus har i dag til huse i det reoverede kloster. (Odense Stadsarkiv).

Et af de spørgsmål, der har stået øverst på dagsordenen i de seneste år, når vi har talt om forberedelserne til publicering af arkivernes registreringsdata og billeder på internettet, er kort og kontant: Hvad må vi offentliggøre uden at komme i karambolage med ophavsretslovens bestemmelser – eller sagt på en anden måde: Hvordan undgår vi at blive ofre for en retssag på grund af komplicerede bestemmelser?

Som vi tidligere har antydnet her i OmSLAget og på anden måde, så er luften nu taget ud af disse spørgsmål, og det bliver i fremtiden noget lettere at være arkivar på den gode måde – og at få lejlighed til at stille noget af det indsamlede materiale til rådighed for interesserede. Det er jo det, vi alle sammen brænder for.

I februar i år – få dage før offentliggørelsen af *Arkiv.dk* – kom der endelig et resultat ud af tre et halvt års forhandlinger om kulturarvsinstitutionernes muligheder for at publicere billeder på nettet. I det første par år gjaldt forhandlingerne juraen, og til sidst var det pris-spørgsmålene, som det ikke underligt var svært at nå til enighed om. Men det lykkedes! Og dermed er der så at sige konstrueret et system, der på arkivområdet svarer til, hvad der gælder for skolernes fotokopiering (der låner af forfatteres og forlags ophavsret) og for bibliotekernes udlån af bøger (der også gør behovet for at købe en bog mindre).

Og selv om den konkrete aftale først vil blive underskrevet i den nærmeste fremtid, tør jeg alligevel

godt allerede nu præcisere de mest relevante punkter for brugerne af registreringssystemet Arkibas.

Helt grundlæggende var parterne enige om, at lovbestemmelserne om ophavsretten til fotografier var svære at udlægge præcist, og man kunne let komme i tvivl, om en offentliggørelse af et billede var lovlig eller ej. Derfor er formålet med aftalen da også netop at udnytte systemet med aftalelicens, således at CopyDan Billedkunst på fotografernes vegne giver de institutioner, der tilslutter sig aftalen, tilladelse til at publicere billederne, mod at der betales en afgift (licens). Denne tilgængeliggørelse skal ske i en database eller en slags katalog, hvor de oplagte billeder i princippet præsenteres på en ensartet måde. Og præsentationen af billeder i *Arkiv.dk*

Billedhuggeren Einar Utzon-Franks statue af Knud den Hellige uden for Odense Rådhus. Billedet er fra midten eller slutningen af 1950'erne og er taget af fotograf Arne Bloch, der døde i 1999. Uden en aftale med CopyDan eller en aftale med fotografens arvinger havde vi næppe kunnet offentliggøre billedet – her er der i øvrigt tale om et kunstværk i det offentlige rum, som også er medtaget i aftalen med fotografernes rettighedsorganisation. (Odense Stadsarkiv).

er netop noget af det, der var tænkt på i denne forbindelse. Her indgår foreløbig en million billeder i en ensartet præsentation, og der er grænser for, hvilken opløsning billederne ligger tilgængelige i, så de ikke uden videre kan udnyttes af andre. Og flere billeder er som bekendt på vej – sikkert endnu flere, fordi vi nu kender det aftalemæssige grundlag for fortsat offentliggørelse.

I forbindelse med aftalens indgåelse har CopyDan Billedkunst på fotografernes vegne tilkendegivet, at verserende retssager vil blive droppet – naturligvis gælder dette tilsagn om en slags ”amnesti” primært dem, hvor institutionerne vælger at gå ind på aftalen, og på det område bliver der ingen slinger i valsen for *Arkiv.dk*'s vedkommende. Arkibas-bestyrelsen har nemlig for

længst besluttet – og SLA's styrelse har erklæret sig enig i – at det skal være en obligatorisk ordning for de arkiver, der ønsker at offentliggøre billeder i *Arkiv.dk*, at de skal betale den årlige afgift, der bliver tale om. Det vil gøre administrationen af aftalen meget, meget overskuelig – mere herom nedenfor.

I forhandlingsforløbet har CopyDan Billedkunst og fotografernes repræsentanter siddet på den ene side af bordet, mens Det Kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket, Rigsarkivet, Nationalmuseet, Arbejdermuseet, lokal- og stadsarkiverne (ODA og SLA) samt museerne (i form af Kulturstyrelsen og Organisationen Danske Museer) har siddet overfor. Og det vil være en del af aftalen, at der på kulturarvsinstitutionernes side dannes et kon-

sortium, som hvert år skal sørge for betalingen til CopyDan Billedkunst af den årlige licens. Det er endnu ikke afklaret, hvilke af de nævnte institutioner der ender med at indtræde i konsortiet fra begyndelsen, men Arkibas er i hvert fald med, og de penge, vi som arkiver kommer til at betale, vil så via konsortiet blive betalt til CopyDan Billedkunst, der så fordeler dem til fotografer og formål, som fotografernes repræsentanter har sagt god for.

I Arkibas har vi valgt at administrere vores del af ordningen på den måde, at der en gang i efteråret laves et udtræk fra *Arkiv.dk*, hvoraf man kan se, hvor mange billeder det enkelte arkiv har publiceret i databasen. Udtrækket vil have karakter af et regneark, og hvert arkiv vil komme til at betale for præcis det antal billeder, der er publiceret – så udregningen af det enkelte arkivs andel af den samlede regning kan nærmest foretages på et splitsekund.

Den første betaling til CopyDan Billedkunst vil skulle ske sidst på året, og i Arkibas-bestyrelsen har vi derfor valgt at lægge pengene ud til dette formål i et par måneder, og vi kan så opkræve dem hos arkiverne i forbindelse med den normale licensbetaling først i 2016. Nogle steder vil arkiverne måske ønske, at hvert enkelt arkiv får en regning, andre steder – sikkert de fleste – vil man blot have de relevante beløb ført på arkivsamvirkets samlede Arkibas-regning for 2016. Vi vil naturligvis lade arkiverne i den enkelte kommune selv afgøre dette.

Prisen for publiceringen vil ligge på 12 øre pr. stk. i de første år, så et arkiv, der har offentliggjort 1.000 billeder på *Arkiv.dk*, vil altså få en regning på 120 kr. om året – 10 gange så mange billeder vil udløse en 10 gange så stor regning, og der skal med andre ord betales for alle billeder, uanset om de må antages at være ophavsretsbeskyttede, eller at ophavsretten er udløbet.

Når alle deltagende kulturarvsinstitutioner om nogle år har 4 mill. billeder på nettet, falder betalingen for de næste 4 millioner til 9,3 øre pr. stk., og for de næste to inter

Danmarks statsminister på talerstolen i slotsparken ved Hindsgavl i august 1972, to måneder før han forlod sit embede. Billedet er taget af freelance-fotografen Poul Olsen, der døde omkring 1990. Odense Stadsarkiv har fået Poul Olsens billedsamling overdraget kort efter, men inden internettet var udbredt. Så vi kan kun publicere billedet på Arkiv.dk takket være den nye aftale.

Den mangeårige målmand på OBs førstehold i fodbold, Lars Høgh, fotograferet ved indledningen af sin karriere i divisionsfodbold, 1977, da han var 18 år. Billedet er taget af Carsten Andreasen, der i mange år var pressefotograf for Jyllands-Posten, og som har afleveret sin negativsamlings til Odense Stadsarkiv. Det kan nu publiceres på Arkiv.dk uden betænkeligheder, men i øvrigt havde vi fået lov at gengive Carsten Andreasens billeder på internettet, da vi modtog samlingen.

Nogle priseksempler for CopyDan-aftalen, opkræves i januar-februar 2016

Arkiv	Antal billeder	Licensudgift for 2015
Søndersø & Omegns Lokalhistoriske Arkiv	8.129	975,48 kr.
Nr. Lyndelse Sogns Lokalhistoriske Arkiv	390	46,80 kr.
Dalum-Hjallese Lokalarkiv	4.504	540,48 kr.
Odense Stadsarkiv	26.738	3.208,56 kr.

valler af samme størrelse er priserne fastlagt til 6,2 og 3,1 øre. Endelig er prisen for hvert enkelt billede over 16 millioner fastsat til 1,5 øre pr. stk. Den, som lever, får at se, som man siger ;-). De nævnte priser vil i øvrigt blive pristalsreguleret.

I forbindelse med aftalen er der yderligere et par forhold, som er værd at nævne: Billeder, der offentliggøres, skal publiceres uden ændringer, beskæringer eller manipulationer, og der skal udvises hensynsfuldhed og takt – arkiverne skal selvfølgelig ikke offentliggøre identificerbare billeder af folk i ydmygende situationer (à la dem, der viser mulige landssvigere blive taget af modstandsfolk lige efter 5. maj 1945). Og vi er gået ind på, at billederne skal have et vandmærke ved offentliggørelsen, ligesom fotografens navn selvfølgelig skal nævnes, når det kendes.

Billeder af kunstværker er som hovedregel ikke omfattet af aftalen – dette gælder dog ikke billeder af kunstværker, der er anbragt i det of-

fentlige rum (udendørs) – og endvidere er alle fotografer omfattet af aftalen, indtil de måtte melde sig ud af ordningen. I så fald vil arkiverne få besked, og billederne af disse fotografer må så ikke publiceres på Arkiv.dk.

Alt i alt har der i Arkibas-bestyrelsen og i SLA's styrelse været enighed om, at det trods prisen var både tilrådeligt og fornuftigt at indgå en aftale. Grundlæggende accepterer vi, at fotografer kan have rettigheder ligesom forfattere, og arkiverne må i hvert fald være interesseret i at kunne lægge så mange billeder ud som muligt – også uanset om der er truffet klare aftaler om rettigheder, da arkivet tog imod det enkelte billede, eller ej. Mange billeder fra moderne tid – f.eks. billeder taget af professionelle fotografer efter 1970 – var utvivlsomt beskyttet af ophavsret, og dem må vi nu offentliggøre uden at risikere at få problemer ud af det. Og havde vi nu stået uden en aftale, havde vi skullet undervise arkiverne i at finde ud af, om et billede, f.eks. taget i

1939, var et fotografisk værk eller ej. Hvis det var af værkshøjde, ville beskyttelsen nemlig gælde i 70 år efter fotografens død – og det kan jo være om rigtig mange år. Kort sagt: Det ville ikke have været til at leve med ikke at have en aftale.

Når den underskrevne aftale foreligger, vil den blive publiceret på SLA's hjemmeside, og alle Arkibas-brugere vil blive informeret.

Til slut kan jeg oplyse, at der også vil blive underskrevet en anden aftale, som imidlertid er frivillig. Den retter sig mod anvendelsen af ophavsretsmæssigt beskyttede værker på institutionernes hjemmesider, i web-udstillinger o.lign. Denne aftale koster minimum 2.400 kr. pr. år pr. institution, så den er ikke af interesse for små institutioner, og vi vil derfor råde vore Arkibas-brugere til kun at anvende billeder på sådanne hjemmesider, når man er sikker på at have fået overdraget digitale rettigheder til dem – eller at ophavsretten med sikkerhed er udløbet.